

■ Z Kene do Európy  
neutekajú

■ Čo je lepším liekom  
na strach, obrana  
alebo spolupráca?

■ Európe ide len  
o vlastné vrecká

# ROZVOJOVÁ 2017 SPOLUPRÁCA 2

Bulletin Platformy mimovládnych rozvojových organizácií určený všetkým, ktorých zaujíma, čo sa deje nielen za hranicami Slovenska

**ŽIJEME SI**

**NAJLEPŠIE**

**V HISTÓRII**

**ZAŽÍVAME**

**ŤAŽKÉ ČASY**



## Obsah

|                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------|----|
| ÚVODNÍK                                                                       | 2  |
| <b>KAMPAŇ</b>                                                                 |    |
| BEZ VODY NIE JE ŽIVOT                                                         | 3  |
| Z KENE DO EURÓPY NEUTEKAJÚ                                                    | 4  |
| NOŽNICE SAROZTVÁRAJÚ                                                          | 6  |
| ČO JE LEPŠÍM LIEKOM NA STRACH, OBRANA ALEBO SPOLUPRÁCA?                       | 8  |
| <b>FOTOPRÍBEH</b>                                                             |    |
| NEROVNOSTI NIELEN Z GLOBÁLNEHO POHLADU                                        | 10 |
| PROJEKTY UTOPENÉ V PAPIEROCH                                                  | 12 |
| EURÓPE IDE LEN O VLASTNÉ VRECKÁ. SPOLUPRÁCA EURÓPY A AFRIKY Z VIACERÝCH STRÁN | 14 |
| ŽIJEME SI NAJLEPŠIE MOŽNÉ ČASY?                                               | 16 |
| BIZNIS AKO LÍDER SVETOVÉHO ROZVOJA CHUDOBNÝM KRAJINÁM NEPOMÁHA                | 18 |

## Život v dnešnom svete je paradoxný.

Na jednej strane je v rukách niekoľkých ľudí toľko bohatstva, že by dokázalo zabezpečiť dôstojný život pre celú ľudskú populáciu planéty. Aj napriek tomu žijú stá milióny ľudí v chudobe a hlade, vo vojnu zdevastovaných regiónoch.

Do mnohých z týchto regiónov a nestabilných štátov, ktoré sa v nich rozprestierajú, je dlhodobo posielaná rozvojová pomoc. Projekty realizované skrz jej schémy by mali zabezpečiť, aby sa ľudia v týchto štátoch cítili bezpečne a mali šancu žiť normálny život. Mnohým sa takejto šance nikdy nedostane a sú odsúdení na migráciu z chaosu, v ktorom sa ocitajú.

V nestabilných a konfliktami zmietaných štátoch následne prestávame pomáhať. Pomoc zamieňame s bojom proti terorizmu a zdroje na konštruktívnu spoluprácu využívame na investície do obrany a armády.

Biznis so zbraňami a vojenskou technikou a súkromný sektor ako taký sa tak zmocňuje čím ďalej tým silnejšej pozície v oblasti globálneho rozvoja. Niekedy však nie je jasné, či medzinárodný korporátny biznis slúži pre dobro svojich zákazníkov, alebo len svojich akcionárov.

A aj keď by mal byť medzinárodný obchod spravovaný ozaj medzinárodne a za účasti všetkých obchodujúcich strán, takmer nikdy to tak nie je. Pri medzinárodných obchodných zmluvách totiž častokrát vyhrá ten štát, respektíve tá korporácia, ktorá vie ku vyjednávaciemu stolu poslať viac lobistov.

Ak sa náhodou v spleti všetkých vyššie spomenutých paradoxov dostaneme k možnosti túto situáciu meniť, máme, ako sa hovorí, vyhrať. Iba žeby nie. Totiž pred tým, než môžeme cez svoj aktivizmus či projekty našich organizácií niečo riešiť, musíme zdolať horu byrokracie a administratívnych procesov, ktorými nás držia štátne, medzinárodné a korporátne inštitúcie na uzde.

Napokon je dosť možné, že najlepšie časy v histórii jednoducho nežijeme, ale aj napriek tomu vieme mať zo života radosť. Záleží na uhle pohľadu. A práve o dôležitosti otvorene porovnávať a vyhodnocovať rôzne uhly pohľadu na horúce problémy dnešného sveta je tento časopis. Preto ku každej téme, ktorú v aktuálnom čísle rozoberáme, dostanete na výber medzi dvoma protichodnými postojmi a argumentami. Je len a len na vás, ku ktorým sa prikloníte. V konečnom dôsledku je možné, že váš uhol pohľadu nebude zapadať do čiernobielej verzie sveta, v akej ho v nasledujúcich stránkach vykresľujeme. A to je dobre.

Prajeme podnetné čítanie,

**JAKUB ŽALUDKO A TOMÁŠ HORVÁTH**  
Platforma MVRO

# BEZ VODY NIE JE ŽIVOT .SK



**BEZ VODY NIE JE ŽIVOT NA ZEMI MOŽNÝ.  
PLYTVAJÚCI STREDOEURÓPANIA SI TENTO FAKT NEUVEDOMUJÚ.  
PRE STÁMILIÓNY ĽUDÍ NA SVETE JE VŠAK KĽÚČOM KU KAŽDODENNÉMU PREŽITIU.**

**NA STRÁNKE [BEZVODYNIEJEZIVOT.SK](http://BEZVODYNIEJEZIVOT.SK) SA MÔŽETE ZOZNÁMIŤ S PRÁCOU SLOVENSKÝCH ORGANIZÁCIÍ,  
KTORÉ POMÁHAJÚ ĽUĐOM S PRÍSTUPOM K PITNEJ VODE.**

Podporiť ich prácu môžete aj vy.



# Z Kene do Európy neutekajú

■ JANA FEDÁKOVÁ

**AMIR ALI, 26-ROČNÝ PAKISTANEC, PATRÍ K MILIÓNUM ĽUDÍ Z BLÍZKEHO A STREDNÉHO VÝCHODU, KTORÍ UVERILI, ŽE V EURÓPE ICH ČAKÁ LEPŠÍ ŽIVOT. ANI V PAKISTANE VŠAK TEN AMIROV NEBOL ZLÝ. HOVORÍ, ŽE V PESHAWARE MAL DOBRÚ PRÁCU, PREDÁVAL AUTÁ A PENIAZE PREŇHO NEBOLI PROBLÉMOM: „ŽILI SME SI DOBRE. ALE KEĎ MÁTE PENIAZE, NO NEMÁTE BEZPEČNÝ ŽIVOT, NAČO VÁM SÚ?“ A DODÁVA, ŽE VO SVOJEJ KRAJINE UŽ NIEKOĽKOKRÁT TAKMER PRIŠIEL O ŽIVOT.**

**AMIR PRIŠIEL DO EURÓPY AKO EKONOMICKÝ MIGRANT, KEĎ HO NA CESTU NAHOVORILI ĽUDIA, KTORÍ TAM NIKDY NEBOLI A STARÝ KONTINENT MU VYKRESLILI IDEALISTICKY. CEZ IRÁN, TURECKO A BULHARSKO NAPOKON SKONČIL VSRBSKU, VTAMOJŠOM UTEČENECOM TÁBORE. NA SVOJ OSUD TAM ČAKAJÚ AJ ĎALŠIE TISÍCE OBČANOV PAKISTANU, AFGANISTANU, SÝRIE, IRAKU ALEBO BANGLADÉŠA. TISÍCE OBČANOV Z KRAJÍN, V KTORÝCH NEFUNGUJÚ ŠTÁTNE INŠTITÚCIE, KTORÉ NEDOKÁŽU OCHRÁNIŤ SVOJICH OBYVATEĽOV A PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE TAM PRAKTICKY NEEXISTUJE.**

## Afganistan na chvoste

Vidno to aj na aktuálnom rebríčku Svetovej banky Doing Business za rok 2016. Zo 190 krajín sveta sú štáty, odkiaľ prúdia migranti do Európy, na chvoste všetkých ukazovateľov. Od Pakistanu na 144. mieste až po Afganistan na 183. pozícii.

Napríklad z Kene jej obyvatelia neodchádzajú. Krajina sa nachádza v prvej stovke rebríčka a patrí medzi najrýchlejšie rastúce ekonomiky v Afrike. Za posledné dva roky sa prílev zahraničných investícií do Kene zvýšil o sto percent, zvyšuje sa politická stabilita i vzdelanosť. Táto východoafrická krajina je pritom cieľom mnohých štátov poskytujúcich rozvojovú pomoc, vrátane Slovenska.

*„Oficiálna rozvojová spolupráca do Kene smerovala od roku 2004, avšak viaceré slovenské organizácie, združenia a iné subjekty sa v tomto regióne angažovali už od 90-tych rokov. Počas tohto obdobia začali vzájomné vzťahy postupne naberať skôr podobu strategického partnerstva, ako len obyčajného pomeru darca verzus príjemca pomoci,“* vysvetľuje Nina Macháčová, projektová manažérka slovenskej

vládnej organizácie SlovakAid. Slovensko Keni pomáha predovšetkým v oblasti zdravotníctva, vzdelávania, poľnohospodárstva a správy vecí verejných.

## Efektívna pri budovaní inštitúcií

Podľa šéfekonóma Sberbank Europe Vladimíra Vaňa je rozvojová spolupráca pre takzvané krajiny tretieho sveta veľmi dôležitá, pretože čelia dvom najväčším výzvam, ktoré navzájom veľmi úzko súvisia. *„Je to udržateľné budovanie nezávislých inštitúcií, tak politických, ako aj ekonomických, ako aj podpora hospodárskeho rastu a s tým súvisiaca tvorba nových pracovných miest a rast životnej úrovne. Zdá sa, že rozvojová pomoc vie byť efektívnejšia najmä pri podpore budovania nezávislých domácich inštitúcií, tak politických, ako aj ekonomických. Tie sú nevyhnutné na to, aby krajina mohla ťažiť z medzinárodného obchodu,“* zdôraznil Vaňo.

Práve medzinárodný obchod môže byť prospešným pre všetkým. Už v roku 1817 to vyhlásil britský ekonóm David Ricardo, keď predstavil významný pilier modernej ekonómie, teóriu komparatívnych výhod. Podľa nej sa každá krajina bude špecializovať na produkciu takého tovaru, ktorý dokáže vyrábať za porovnateľne nižšie náklady. Podobné šance môžu mať aj rozvojové krajiny, no len za predpokladu, že ide o fair trade alebo férové obchodovanie, keď aj malí výrobcovia môžu vyvážať svoju produkciu za konkurencieschopné ceny, ktoré ich dôstojne užívia.

## Férové obchodovanie

Pozitívnym príkladom sú malí pestovatelia banánov z Ekvádoru, ktorí sa zjednotili do vývozného združenia. Ich generálna manažérka Lianne Zoetewei-jová kvitovala, že fair trade mení globálny trh s banánmi k lepšiemu. *„Dokážeme s odberateľmi uzatvárať ročné kontrakty, čo je pre nás veľmi pozitívny posun, pretože v minulosti išlo len o týždňové zmluvy na dodávky. Trh bol nestabilný a veľmi nevýhodný pre malých dodávateľov, pretože veľkí odberatelia, ako sú obchodné reťazce, vždy tlačili na čo najnižšie ceny,“* povedala Zoetewei-jová.

Za dve desaťročia sa tak malí pestovatelia banánov v Ekvádore zmenili z ľudí žijúcich zo dňa na deň na príslušníkov strednej triedy. Životná úroveň sa zdvihla aj robotníkom na farmách, ktorým sa vďaka tomu podarilo dostať z pasce chudoby a v súčasnosti dokážu žiť v dôstojných podmienkach. Navyše, v Ekvádore sa podarilo zvrátiť trend sťahovania chudobných ľudí z vidieka do preľudnených miest, kde vytvárajú getá bez budúcnosti. *„Ľudia sa dokonca vracajú na vidiek, a to nielen z ekvádorských miest, ale aj zo Španielska alebo USA. Láká ich to, že môžu mať dobrú prácu v miestach, odkiaľ pochádzajú,“* dodala Zoetewei-jová.

## Keď najprv dostane a potom jej dvakrát vezmú

25 miliárd dolárov! Je to veľa a či málo? Približne toľko pribudne každý rok

na účty krajín afrického kontinentu. Európske či americké štáty si odtrhnú milióny zo svojich rozpočtov, pošlú ich na pomoc chudobnej Afrike a po zvyšok roka hrdó deklarujú výšky svojich finančných príspevkov, ktoré vyčleňujú pre tretí svet v rámci rozvojovej spolupráce. Na koľko je to však pre nich len pekné PR?

Hoci totiž do Afriky prúdia miliardy dolárov, späť do Európy sa ich z čierneho kontinentu dostáva dvojnásobok! Rôznymi praktikami a obchodnými schémami amerických či európskych nadnárodných firiem totiž ročne africké krajiny strácajú na daňových únikoch až 50 miliárd dolárov - dvakrát toľko, čo získajú vo forme rozvojovej pomoci.

*„Je absurdné, keď hlavy štátov a vlád G7 rokujú so svojimi africkými kolegami o ekonomickej podpore, ale nie o tom, ako sa môžu africké krajiny dostať k daniam, ktoré im patria,“* hovorí Tobias Hauschild, odborník na financovanie rozvojovej pomoci z britskej organizácie Oxfam. Až deväť z desiatich najväčších svetových koncernov má svoje pobočky v daňových rajoch, ktoré im umožňujú obchádzať platenie daní v rozvojových krajinách.

## Do Amsterdamu cez Maurícius

Joseph pracuje v kenskej firme Jumbo, ktorá pestuje kvety a snaží sa ich exportovať do Holandska. Logicky by sa mali kvety naložiť do lietadla v Nairobi a transportovať do Amsterdamu. Tak to však nefunguje. Lietadlo s kvetmi najprv zamieri na juh a pristane na ostrove Maurícius. Tam tovar prevezme holandská poisťovacia firma, ktorá kvety poistí na cestu do Európy.

Z Maurícia kvety prepravujú do Dubaja v Spojených arabských emirátoch, kde ich prevezme holandská distribučná pobočka. Tá zase tovar prebalí a kvety pripraví na prevoz do holandského Amsterdamu. Na oboch zastávkach si pritom firmy účtujú poplatky za svoje služby a cena kvetov, nakúpených v Keni za 0,1 dolára, sa zvýši až desaťnásobne. Teda z ceny, ktorá je v Európe absolútne konkurencieschopná, nevidí kenská firma nič.

## Zisk blízko nuly

Nadnárodná spoločnosť Google zase poskytuje svoje služby v Keni prostredníctvom írkej pobočky. Keďže ich do Kene dováža vo forme duševného vlastníctva,

musí Google Keňa platiť írkej pobočke poplatok za používanie značky. Prostredníctvom neho si spoločnosť dokáže významne znížiť zisk, ktorý deklaruje a z ktorého potom platia v Keni len zanedbateľnú daň.

Na tieto praktiky a na férové zdanenie roky upozorňuje kenská organizácia Tax Justice Network - Africa. *„Mnoho afrických štátov je dnes stále závislých na zahraničnom financovaní, rozvojovej pomoci alebo rôznych pôžičkách. Ak majú byť krajiny politicky i ekonomicky nezávislé, musia byť schopné financovať svoje potreby a priority z vlastných zdrojov,“* vysvetľuje výkonný riaditeľ organizácie Alvin Mosioma.

To nastane až vtedy, keď sa na globálnej úrovni eliminujú možnosti, ktoré vedú k daňovej optimalizácii, daňovým rajom, a teda aj k daňovým únikom. *„Z toho by potom profitovala väčšina krajín, nielen rozvojových. Pokiaľ by to viedlo k vyššiemu výberu daní, k lepšiemu vládnutiu, pomohlo by to zlepšiť aj obchodné dohody,“* tvrdí Petr Lebeda z českého nezávislého analytického centra Glopolis.

## Do politiky sa nemiešajú

Práve férové zdanenie a podmienky v medzinárodnom obchode sú cestou, ako sa môžu africké krajiny vymaniť z pasce chudoby a nájsť cestu k prosperite. Ako napríklad Čína, ktorá za uplynulých štyri desaťročia postupne zaviedla trhové reformy a zažila ekonomický rozmach.

V krajinách Afriky je však teraz čoraz viac prítomná. Výskumník Barnabas Mwansa zo Zambie hovorí, že má z toho zmiešané pocity. *„Na jednej strane, Čína rozumie tomu, čo Afrika potrebuje - dobudovať infraštruktúru, cesty, železnice, elektrické vedenie, školy, nemocnice,“* vysvetľuje Mwansa s tým, že na strane druhej využíva len vlastné kapacity a ne zvyšuje ekonomický potenciál afrických krajín. V minulosti to boli najmä európske krajiny, ktoré ťažili v Afrike suroviny a držali ich ekonomiky v závislej pozícii. V súčasnosti ich vo väčšej miere podľa neho vymenila Čína.

Petr Lebeda tvrdí, že o Afriku sa zvädza geopolitický boj aj v oblasti rozvojovej spolupráce. Kým Európania nechcú podporovať diktátorské a nedemokratické režimy, Číňania sa do vnútornej politiky nemiešajú. *„Africké či iné rozvojové krajiny potrebujú pomoc, ale aj lepší prístup na trhy obchodných partnerov,“* dodal Lebeda.



Foto: Imre Solt →  
Zdroj: Wikimedia Commons

■ VIKTÓRIA POKORNÁ

**AK BY STE SA POZRELI NA MESTÁ AKO NAIROBI, MEXICO CITY ČI KAPSKÉ MESTO Z VTÁČEJ PERSPEKTÍVY, NASKYTOL BY SA VÁM VEĽMI ZVLÁŠTNÝ POHĽAD. VIDELI BY STE ZELENÉ GOLFOVÉ IHRISKO VEDĽA OBROVSKÉHO SLUMU, ČI OPLOTENÚ ŠTVRŤ S NÁDHERNÝMI VILAMI PRI MALÝCH SKROMNÝCH DOMČEKOCH STREDNEJ TRIEDY. ROZDIELY MEDZI JEDNOTLIVÝMI VRSTVAMI SPOLOČNOSTI SÚ OBROVSKÉ A OČIVIDNÉ. DOKONCA AJ Z TAKEJ VÝŠKY.**

## Globálne nerovnosti

Nerovnosť medzi bohatými a chudobnými regiónmi začal významne prehĺbovať už kolonializmus. Európania vtedy drancovali svoje kolónie tak veľmi, až rozdiel bohatstva medzi globálnym Severom a Juhom narástol z pomeru 3:1 na 35:1. Kvôli tomu prichádzali kolonizované krajiny o približne 500 miliárd dolárov ročne. Nepomer bohatstva medzi Severom a Juhom sa však dodnes nevyrovnal. Naopak, dnes hovoríme už o (ne)pomere 80:1. Podľa organizácie Oxfam sa za posledných dvadsať rokov zvýšil príjem 1% najbohatších ľudí sveta až o 60%. Najbohatšie 0,1% ľudí pritom zbohatlo dokonca ešte viac. Zaujímavé je, že finančná kríza tento proces nespomalila, ale naopak, zrýchlila.

Aj keď je už tradičný kolonializmus dávno za nami, Sever naďalej využíva lacnú pracovnú silu a nakupuje tovar z globálneho Juhu lacno, no predáva ho drahšie. Keď však nakupuje Juh tovar z globálneho Severu, musí si priplatiť za neporovnateľne drahšiu pracovnú silu. Egypťský ekonóm Samir Amin to už v 70. rokoch minulého storočia nazval nerovnou výmenou. Ekonómovia Zak Cope a Timothy Kerswell v roku 2012 jeho výsledky znovu prepočítali a zistili, že obnos peňazí, ktorý juh posiela Severu kvôli nerovnej výmene, narástol až na 1,46 trilióna dolárov ročne. To je približne 11-krát viac ako posiela Sever rozvojovým krajinám vo forme rozvojovej pomoci.

## Nožnice sa roztvárajú

Foto: Jana Čavojská →  
Slum Mukuru v Nairobi, 2007

Množstvo obchodných dohôd medzi krajinami navyše núti rozvojové štáty obmedziť odborové organizácie a zákony, ktoré ochraňujú pracujúcich. Ak by aj robotníci žiadali vyššie platy, nadnárodné spoločnosti by jednoducho pohrozili, že premiestnia výrobu do krajiny s lacnejšou pracovnou silou. Aj takto dnes funguje korporátna globalizácia.

Len samotná klimatická zmena v budúcnosti prispieje k príjmovej nerovnosti nielen medzi globálnym Severom a Juhom, ale aj v rámci vrstiev vnútroštátnych spoločností. Napríklad Spojené štáty americké budú čeliť najväčšiemu nárastu príjmovej nerovnosti, pretože klimatická zmena postihne niektoré oblasti USA menej a iné viac. Nerovnosť medzi ľuďmi narastie, bohatší budú viac konzumovať, čo urýchli klimatickú zmenu a to spôsobí ešte väčšiu nerovnosť... Príjmové nožnice sa budú stále viac roztvárať.

## Nerovnosti medzi krajinami Severu a v ich vnútri

Obrovské nerovnosti sú však zreteľné aj medzi jednotlivými rozvinutými krajinami. A rovnako aj v rámci nich samotných. Sever Anglicka už dlho bojuje s úpadkom priemyslu, na ktorom kedysi postavil svoje bohatstvo.



Spojené kráľovstvo sa totiž prispôbilo svetovým trhom. Začalo sa viac orientovať na tretí sektor a služby, ktorých stredisko je hlavne v Londýne a na juhovýchode krajiny. Zatiaľ čo bohatstvo tejto oblasti rastie, zvyšok krajiny čelí nezamestnanosti a pomalšiemu rastu ekonomiky. Človek zo severu vyprodukuje v priemere polovicu toho, čo Londýňčan.

Rovnako aj na Slovensku nájdeme obrovskú mieru nerovnosti. Kontrast medzi Bratislavou a regiónmi stredného či východného Slovenska je obrovský. Aj napriek tomu, že hospodársky rast našej krajiny patrí k najrýchlejším v rámci EÚ. Čo sa týka regionálnych rozdielov, sme skoro na úplnom konci rebríčka krajín OECD. Horšie sú na tom len štáty ako Turecko, Mexiko či Izrael. Východ a stred Slovenska zaostáva nielen vo výške príjmov, ale aj v miere nezamestnanosti. Dôvodov tejto nerovnosti môže byť viacero. Nedostatočná infraštruktúra, ktorá odrádza investorov, zlý vzdelávací systém, ktorý študentov nepripraví na trh práce, marginalizácia menšín, ale aj odliv obyvateľstva. Stred a hlavne východ našej krajiny sa skutočne vyľudňuje, pretože ľudia utekajú za prácou a lepším životom na západ krajiny. Alebo priamo do zahraničia. Veď aj štatistiky ukazujú, že až polovica všetkých ponúkaných pracovných miest je v Bratislave.

## Globalizácia ako problém a zároveň jeho riešenie

Pre neoklasických ekonómov nepredstavuje príjmová nerovnosť medzi jednotlivými krajinami žiaden problém. Je podľa nich prirodzené, že ľudia v chudobných krajinách ako Bangladéš či Nigéria zarábajú menej, ako tí z bohatých krajín. V ich ideálnom svete bez hraníc by síce všetci ľudia mohli mať rovnaké platy, no pokiaľ existujú pevné hranice a rozdielne národné ekonomiky, líšiť sa bude aj hodnota a cena pracovnej sily. Ekonomická nerovnosť je pre nich len zdanlivá.

Najpoužívanejším meradlom nerovnosti je tzv. Gini index. Skúma rozdelenie národného príjmu alebo bohatstva, pričom na bode 0 predstavuje úplnú rovnosť a na hodnote 100 zas situáciu, kedy všetko bohatstvo národa vlastní jeden človek. Veľa odborníkov tento index kritizuje. Tvrdia, že neprihliada na to, čo sa deje s najbohatšími a najchudobnejšími vrstvami spoločnosti a je zameraný len na strednú triedu. Výsledky tohto indexu sú teda sporné a skreslené, keďže neukazujú, čo sa deje v celej spoločnosti, ale iba v jej časti. Medzi najnerovnejšie krajiny patria podľa Gini indexu okrem Nigérie aj Južná Afrika, Namíbia či Haiti, pričom Ukrajina, Slovinsko a Nórsko sú na opačnom konci. Medzi najrovnostárskejšie krajiny patrí aj Slovensko či Česká republika.

Nerovnosť ovplyvňujú faktory ako dane, investície do zdravia, sociálnej podpory a vzdelania, a ochrana pracujúcich. Väčšina z týchto faktorov sa za posledné roky výrazne zlepšila. Prijatie a napĺňanie 17 Cieľov udržateľného rozvoja situáciu v mnohých krajinách ešte zlepší. Cieľ číslo 10, ktorý je zameraný práve na boj s nerovnosťou, zdôrazňuje viacero dôležitých zmien. Medzi prioritnú patria sociálne reformy či reguláciu svetových finančných trhov. Obrovským problémom, ktorý prispieva k nerovnosti medzi krajinami, je aj únik daní. Peniaze, ktoré nadnárodné korporácie v podstate kradnú rozvojovým krajinám, predstavujú asi 900 miliárd dolárov ročne. Dôležité však je, že sa o týchto skrytých problémoch už vie a začínajú sa riešiť.

Globalizácia a neoliberálna ideológia síce otvorili trhy rozvojových krajín svetu a vďaka nim môžu nadnárodné korporácie vykoisťovať a zneužívať ich lacnú pracovnú silu, no rovnako tak by mohli prispieť k tomu, aby bola svetová ekonomika oveľa spravodlivejšia. Viacerí experti presadzujú globálne zvýšenie plátov či napríklad univerzálny základný príjem ako možné a najefektívnejšie riešenie nerovnosti. Práve medzinárodné inštitúcie akou je napríklad ILO (Medzinárodná organizácia práce), Svetová banka či Medzinárodný menový fond by dokázali zaviesť takéto celosvetové reformy a napraviť tak terajší nespravodlivý ekonomický systém. Liberalizácia trhov a globalizácia by teda mohli byť nielen príčinou, ale aj odpoveďou nerovnosti vo svete.

## Mazanie rozdielov vnútri krajín

Aj Anglicko, ktoré čelí obrovskej nerovnosti, už prijalo určité opatrenia a jednotlivé regióny dostanú viac financií na to, aby vytvorili nové pracovné miesta, postavili domy a zlepšili dopravu a infraštruktúru. Zavedenie základného príjmu rovnako zlepší situáciu najmenej zarábajúcej vrstvy obyvateľstva, keďže spôsobí najrýchlejší rast plátov za posledných dvadsať rokov. Príjmy medzi jednotlivými regiónmi Anglicka sa líšia a príjmová nerovnosť v rámci nich je dokonca ešte väčšia, no situácia sa už pomaly zlepšuje. Napríklad v takom Londýne, kde je miera nerovnosti najväčšia v celom Anglicku, sa rozdiely medzi bohatými a chudobnými za posledné desaťročie výrazne zmenšili.

Slovensko už tiež začalo brať tento dôležitý problém vážnejšie. Od roku 2013 sa dokonca pomaly znižujú rozdiely v nezamestnanosti medzi jednotlivými regiónmi, aj keď rozdiely v miere chudoby či výške príjmov naďalej pretrvávajú. Európska únia nám na roky 2014-2020 vyhradila 15 miliárd eur, ktoré by mali ísť práve na vzdelávanie, zlepšenie infraštruktúry, znižovanie nezamestnanosti či sociálne začleňovanie menšín. Ak sa eurofondy použijú správne, rozdiely medzi bohatou Bratislavou a chudobným stredom a východom krajiny by sa mohli začať zmenšovať. Ľudia by nemuseli už za prácou odchádzať, pretože práca by prišla za nimi.

## V rovnosti je iný život

Aj spôsob života mnohých ľudí by sa zmenil, pretože tí, ktorí žijú v rovnostárskom a bohatom štáte, zvyknú žiť oveľa menej konzumným spôsobom života. Nakupujú menej, nejedia toľko mäsa, vypúšťajú menej emisií, viac využívajú verejnú dopravu a vytvárajú menej odpadu. Necítia obrovský tlak spoločnosti a nepotrebujú si stále dokazovať svoj spoločenský status. Ak sa v krajine zvyšuje ekonomická rovnosť, zlepšuje sa aj všetko, čo súvisí s ochranou životného prostredia a s klimatickou zmenou, ktorá je významným spúšťačom nerovnosti. Takíto ľudia učia podobnému spôsobu života aj svoje deti, ktoré už nie sú odsúdené na život pod tlakom spoločnosti. Príjmové nožnice by sa teda raz mohli úplne zatvoriť.



KAROLÍNA ZUBRICZKÁ ■

# Čo je lepším liekom na strach, obrana alebo spolupráca?

← Foto zdroj: U.S. Air Force

**PROBLEMATIKA GLOBÁLNEJ BEZPEČNOSTI JE V SÚČASNOSTI VEĽMI ROZSIAHLA A OD PRVEJ POLOVICE 90-TYCH ROKOV SA OPIERA O POJEM ĽUDSKEJ BEZPEČNOSTI (HUMAN SECURITY). ĽUDSTVO ČELÍ MNOHÝM HROZBÁM, A TO NIELEN OZBROJENÝM KONFLIKTOM, ALE AJ TERORIZMU, ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU, EKOLOGICKÝM HROZBÁM, ZMENE KLIMATICKÝCH PODMIENOK ČI GLOBÁLNEMU DEFICITU „DOBRÉHO VLÁDNUTIA“ (GOOD GOVERNANCE). ZÁKLADOM ĽUDSKEJ BEZPEČNOSTI JE OCHRANA ĽUDÍ PRED TÝMITO HROZBAMI. INÝMI SLOVAMI, OCHRANA SLOBODY OD STRACHU AJ NEDOSTATKU. ZRANITELNOSŤ ĽUDÍ A SPOLOČENSKÉ KRÍZY PATRIA BEZ POCHÝB K JAVOM, KTORÉ ZNAČNE BRZDIA AJ ROZVOJOVÚ SPOLUPRÁCU. BEZPEČNOSŤ A ROZVOJ SPOLU MÔŽU ÚZKO SÚVISIEŤ. OTÁZNOU OSTÁVA MIERA PREPOJENOSTI TÝCHTO DVOCH POJMOV. MALI BY SME INVESTÍCIE DO BEZPEČNOSTI POVAŽOVAŤ ZA ROZVOJOVÚ SPOLUPRÁCU?**

## Ked' sa ochrana bezpečnosti mieša do rozvoja

Ozbrojené konflikty patria stále k najväčším hrozbám ľudskej bezpečnosti. Viac než 90% vojenských konfliktov od roku 1945 prebiehalo v rozvojových krajinách. V rámci ochrany ľudskej bezpečnosti sú preto dôležité investície vynakladané štátmi a organizáciami na budovanie a obnovu mieru či ochranu hraníc. Môžeme tento typ investícií chápať ako rozvojovú spoluprácu?

V roku 2011 sa viac ako 40 krajín dohodlo na Novej dohode o angažovaní sa v nestabilných štátoch (A New Deal for Engagement in Fragile States). Ustanovila, že budovanie mieru, štátu a bezpečnosti, predstavuje základ pre udržateľný rozvoj v nestálych a konfliktom zasiahnutých krajinách. Práve potreba rýchlej reakcie v krízových situáciách predstavuje veľkú záťaž pre rozpočty určené primárne na rozvoj. Bez posilňovania ľudskej bezpečnosti rozvojová spolupráca nemôže napredovať. Mier, bezpečnosť a rozvoj totiž spolu súvisia.

Správne nastavená rozvojová spolupráca, ktorá sa svojimi aktivitami usiluje o odstránenie spoločenských a ekonomických nerovností či vybudovanie mechanizmov na mierové riešenie konfliktov, predstavuje dôležitý nástroj ich prevencie. Aj Agenda 2030, ktorá stanovila 17 Cieľov udržateľného rozvoja, poukazuje na nevyhnutnosť mieru a bezpečnosti pre globálny rozvoj. Ten je stelesnený cieľom číslo 16.

Členovia Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) realizujú rozvojovú spoluprácu na základe pravidiel Výboru OECD pre rozvojovú pomoc (DAC), ktorý má momentálne 30 členov. Všetky zdroje vynaložené na pomoc rozvojovým krajinám spadajú pod Oficiálnu rozvojovú pomoc (ODA). ODA je rozdelená na niekoľko sektorov, v rámci ktorých sa poskytuje finančná pomoc rozvojovým krajinám. Medzi spomínané sektory patria: prístup k vode a hygiena, zdravie, vzdelanie, vládnutie a mier a iné. V roku 2012 predstavovali výdavky spojené so sektorom vládnutia a mieru (Governance and Peace) 15,7% celkovej ODA všetkých členských štátov DAC. Do ODA sa teda okrem výdavkov určených na boj proti chudobe zaradili v rámci sektoru vládnutia a mieru už aj náklady zamerané na prevenciu lokálnych konfliktov, budovanie mieru, odminovanie a mierové rokovania realizované vládou, občianskou spoločnosťou alebo súkromným sektorom. Z financií určených pre sektor vládnutia a mieru z ODA smerovalo 83% na zefektívnenie vlády a občianskej spoločnosti a 17% na prevenciu konfliktu, budovanie mieru a bezpečnosti (rok 2012).

Pre mnohé konfliktom zasiahnuté krajiny predstavuje v súčasnosti ODA hlavný zdroj medzinárodnej podpory – Afganistan (83%), Somálsko (73%) a Sýria (71%). Investície do bezpečnosti v rámci ODA začali výrazne narastať od roku 2005 a vrchol (3,9 miliárd amerických dolárov) dosiahli v roku 2009. Odvtedy majú prevažne klesajúci charakter.

## Investovať do bezpečnosti? Tri hypotézy, prečo áno

Existujú tri hypotézy, ukazujúce že bezpečnosť a investície nevyhnutné na jej udržanie, sú bezprostredne naviazané na rozvojovú spoluprácu:

- 1 ľudská bezpečnosť je nevyhnutná pre ľudské blaho, a preto predstavuje jeden z cieľov rozvoja,
- 2 nedostatok ľudskej bezpečnosti má nepriaznivý dopad na ekonomický rast a chudobu a tým pádom aj na rozvoj,
- 3 nedostatok rozvojovej spolupráce alebo nerovnomerný rozvoj predstavujú podstatný zdroj konfliktu.

Bývalý generálny tajomník OSN, Kofi Annan uviedol: "Vieme, že nemôžeme byť v bezpečí uprostred hladomoru, že nemôžeme vybudovať mier bez zmierenia chudoby, a že nemôžeme vybudovať slobodu na základoch nespravodlivosti." ("We know that we cannot be secure amidst starvation, that we cannot build peace without alleviating poverty, and that we cannot build freedom on foundations of injustice."). Jeho slová poukazujú na dôležité prepojenie medzi konceptom bezpečnosti a rozvojovej spolupráce.

## Sekuritizácia pomoci

Mnohé krajiny začali využívať svoje rozpočty určené pôvodne na rozvojovú pomoc inak. Zdrojmi ODA reagujú priamo na otázky bezpečnosti, najmä na boj proti terorizmu. Dánska vláda zaradila bezpečnosť a boj proti terorizmu medzi svojich päť hlavných rozvojových cieľov v rokoch 2004 – 2008. Viaceré krajiny sa zaviazali zvýšiť finančný obnos svojej zahraničnej pomoci, ktorú vysielajú do rozvojových krajín. Ich iniciatívy pritom úzko súvisia s ich národnými bezpečnostnými stratégiami. Ide o tzv. sekuritizáciu pomoci. Tieto štáty posielajú finančnú pomoc do „zničených“ a nestabilných štátov, aby uspokojili potenciálne nebezpečné populácie

a vyhli sa tak útokom z ich strany. Inak povedané, používajú rozvojovú pomoc ako prevenciu pred vidinou terorizmu.

Slovenská republika nepredstavuje výnimku. V rámci ODA prispieva financiami na podporu mieru v konfliktom postihnutých krajinách. Slovensko napríklad od roku 2003 podporuje snahy o zlepšenie bezpečnostnej situácie a dosiahnutie politickej aj ekonomickej stability v Afganistane. Rozvojové aktivity sú teda priamo podriadené našej bezpečnostnej politike.

## Spolupráca je samostatná cesta

Na jednej strane teda stojí tvrdenie, že bezpečnosť a rozvoj sú navzájom úzko prepojené a investície do bezpečnosti možno považovať za rozvojovú spoluprácu. Na strane druhej je fakt, že cieľom rozvojovej pomoci je odstránenie chudoby všade na svete a vo všetkých formách. Nie prevencia ozbrojených konfliktov či ochrana hraníc. Táto teória teda vylučuje tvrdenie, že rozvojová spolupráca a bezpečnosť sú tak úzko prepojené, že by nemohli fungovať osobitne, v rámci svojich vlastných rozpočtov.

Oxfordský profesor ekonómie Paul Collier zdôrazňuje, že rozvojová pomoc musí byť v prvom rade určená najchudobnejším obyvateľom sveta. Rozdiel medzi chudobnými a bohatými sa nestále zväčšuje a tento problém má byť v rámci rozvojovej spolupráce adresovaný ako najpodstatnejší. Posilňovanie bezpečnosti a stability je v súčasnom svete taktiež urgentnou záležitosťou, avšak investície na pokorenie tohto problému by nemali byť poskytované na úkor boja proti chudobe.

V súčasnosti sa objavuje narastajúce množstvo kritiky adresovanej na sekuritizáciu rozvojovej pomoci. Sústreďovaním sa na bezpečnosť v rámci rozvojovej spolupráce stráca pomoc na efektívnosť. Kritici tiež zdôrazňujú, že rozvojová pomoc by mala byť udeľovaná vyslovene technickým a nepolitickým spôsobom, aby dosiahla vhodné výsledky. Mala by sa orientovať na skutočné potreby a problémy ľudí a nie na bezpečnostné stratégie jednotlivých donorských štátov a organizácií.

Sekuritizáciou rozvojovej pomoci najviac strácajú práve chudobní a znevýhodnení. Skupina mimovládnych organizácií

(napr. Oxfam, Eurodad, ONE) ostro vystúpila proti uznaniu niektorých investícií do bezpečnosti a obrany ako súčasť ODA. Zastávajú názor, že investície do bezpečnosti nemajú byť súčasťou rozvojovej spolupráce, pretože spôsobujú presmerovanie finančnej pomoci preč od tých, ktorí ju reálne najviac potrebujú. Zoskupenie mimovládnych organizácií, medzi ktoré patria aj BOND, Dochas, Global Citizen a Save the Children požadujú, aby boli investície do obrany, bezpečnosti a na podporu utečencov vylúčené z ODA. Taktiež poukazujú na to, že je potrebné, aby sa aj mimovládne organizácie a rozvojové krajiny podieľali na rokovaniach týkajúcich sa zmien v poskytovaní ODA.

Rozhodnutie o rozšírení kritérií klasifikácie ODA o niektoré investície do bezpečnosti sa prijalo len minulý rok (2016) na stretnutí OECD v Paríži. Dvtedy boli za ODA považované v prvom rade tie investície, ktorých hlavným cieľom bol ekonomický rozvoj a blaho-byt rozvojových krajín. Tieto investície nesmeli prispievať na vojenskú výstroj a činnosť, či boj proti terorizmu. V súčasnosti sa však ODA orientuje aj na udržiavanie mieru, prevenciu konfliktu, výcvik vojenského personálu a boj proti extrémizmu.

Otázkou zostáva, či zmena definície ODA bude efektívnou. Otvorí sa ňou totiž priestor na zneužívanie finančnej pomoci na priamočiare plnenie strategických bezpečnostných záujmov jej donorov. Na to, aby bola redistribúcia rozvojovej pomoci transparentná, je potrebné vytvoriť kontrolné a monitorovacie mechanizmy. Tie by mali dohliadať na to, že aktéri realizujúci rozvojovú pomoc budú disponovať svojím vlastným rozpočtom.

Náklady spojené s udržiavaním bezpečnosti v cieľových krajinách by mali pochádzať z iných zdrojov ako je ODA. Tá je predsa určená na rozvojovú pomoc, nie na "mlátenie strašidiel". Všeobecným cieľom donorských štátov je prispievať na rozvojovú spoluprácu 0,33, respektíve 0,7% svojho HNP, avšak mnohé z nich (vrátane Slovenska) prispievajú podstatne menšou čiastkou, ako sa zaviazali. Je preto dôležité zamyslieť sa, či má zmysel uberať ešte viac z už obmedzených financií určených na rozvojovú spoluprácu a investovať ich do aktivít, ktoré nemajú s rozvojovou pomocou (takmer) nič spoločné.

Foto: Shreyans Bhansali, India 2007 →  
Zdroj: Flickr

V čom spočíva svetový rozvoj? Globálna spoločnosť sa jednoznačne rozvíja, avšak problémom je, že k rozvoju sa často nedostanú tí, ktorí ho potrebujú najviac. Príkladom je India, kde podľa spoločnosti Credit Suisse v roku 2016 najbohatšie 1% obyvateľstva vlastnilo 53% bohatstva krajiny, zatiaľ čo najchudobnejšia polovica disponovala iba 4,1% národného bohatstva. Kiež by sa situácia vyvíjala pozitívne a naozaj by sme ako vyspelé medzinárodné spoločenstvo pracovali na tom, aby sa nerovnosti znižovali. Ak sa pozrieme opäť na Indiu, opak je pravdou, nakoľko trend je presne opačný. Štatistika z roku 2000 udáva, že najbohatšie 1% obyvateľstva vlastnilo iba 36,8% bohatstva krajiny. Odtedy nerovnosti iba narastali.



FOTOPRÍBEH

## Nerovnosti nielen z globálneho pohľadu



← Foto: Tomáš Horváth, Brazília 2017

Prechádzať sa po meste São Paulo, najľudnatejšom meste Brazílie, mnohokrát pôsobí ako prísť na rockový festival pred pódium hlavného headlinera, či ocitnúť sa v autobuse MHD počas rannej špičky. Napriek tomu, že mesto produkuje vysoké HDP a sídli v ňom medzinárodné korporácie, mnoho ľudí stojí na uliciach a snaží sa predávať, predávať takmer čokoľvek od tyčiniek, balenej vody po rôzne kolekcie západných módných značiek. Títo ľudia žijú na okraji spoločnosti, hneď vedľa vysokých luxusných budov. Na schodoch bánk potom spávajú ľudia bez domova. Tam, kadiaľ šľapú nohy bohatých, oni ukladajú svoje hlavy. Keď zaspávajú, netrápi ich, či cena ropy a uhlia opäť klesla, ale či zajtra opäť nájdú v odpadkoch kúsok potravy. Nerovnosti nemusíme hľadať cez pol zemeguľe, občas stačí skloniť hlavu a na chvíľu sa zastaviť.

Kontroverzný luxusný bytový komplex Bonaparte je v Bratislave postavený na hradnom kopci. Developer ho tam postavil aj napriek verejnej nespokojnosti miestnych obyvateľov, ktorí na jeho mieste chceli mať zrenovovaný park. Z miesta je totiž nádherný výhľad na celú Bratislavu. Ani takýto kontext nebráni jednému zo slovenských ústavných činiteľov bývať v tomto komplexe. Bonaparte je po mnohých stránkach symbolom aktuálnej arogancie a centralizácie moci na Slovensku. Na tú v demokratickej krajine, ktorá trpí obrovskými regionálnymi ekonomickými nerovnosťami, nie je miesto.

Foto: Bytový komplex →  
Bonaparte v Bratislave  
Zdroj: Wikipedia



Aj keď je Slovensko podľa OECD považované za rozvinutú krajinu, mnoho z jeho obyvateľov prežíva na hranici chudoby z mesiaca na mesiac. Ekonomické nerovnosti, absencia demokratických procesov vo verejnom živote, zlyhávajúce zdravotníctvo, sociálny systém, školstvo či nedostatok pracovných príležitostí v krajine, sa stávajú existenčnými problémami pre státisíce našich spoluobčanov. Na to, aby sme prišli do styku s problémami, ktoré trápia našu globalizovanú spoločnosť, tak nemusíme cestovať do Indie či Brazílie. Stačí sa z bratislavského hradného kopca obzrieť smerom na východ našej krajiny.

Foto: Matúš Kačmár,  
Slovensko, 2008  
↓ Zdroj: Flickr





← Foto zdroj: Pixabay

■ JAKUB ŽALUDKO

# Projekty utopené v papieroch

## Od rozvoja zvrchu pyramídovej schémy...

Svet, do ktorého sa narodili naši starí rodičia, ešte rozvojovú a humanitárnu pomoc nepoznal. Rozvojová a humanitárna pomoc sú teda pomerne nové agendy. Ich pôvod môžeme datovať do roku 1945. Viaz sa na vznik globálnych inštitúcií vrátane Organizácie Spojených národov, Medzinárodného menového fondu a Medzinárodnej banky pre rekonštrukciu a rozvoj.

Tieto inštitúcie historicky reagovali na potrebu spravovať rekonštrukciu a rozvoj vojnou zdecimovanej Európy. Medzi ich priority patrili tiež rozvoj bývalých kolónií, prevažne v Afrike a Ázii. V rámci ich administratívnej architektúry začali pribúdať nové inštitúty, oddelenia, sekcie, odbory, ústavy či celé nové inštitúcie. Tie pracovali a dodnes pracujú na vyhodnocovaní vlastných investícií, obmieňaní teórií, na základe ktorých sú tieto investície smerované, a tvorbe metodík na zber a spracúvanie dát od partnerov týchto inštitúcií. Od

počiatku bol ich charakter byrokratický a administratívny. Ten je dodnes, v dobe voľno-trhového neoliberalizmu, rovnaký.

## Slovensko v spleti indikátorov byrokratických procesov

Jednou z vecí, ktoré sa vstupom Slovenska do Európskej únie zmenili, bolo, že v oblasti rozvojovej pomoci sme prestali byť jej prijímateľom. Zároveň sa z nás stal jej donor. To mimo iné v skratke znamená, že v rámci predvstupových procesov sa štátni úradníci, prevažne na Ministerstve zahraničných vecí SR, museli prispôbiť novým administratívnym štandardom.

Od roku 2004 sa už nehráme na vlastnom piesočku. Každá politika na Slovensku je zároveň súčasťou globálnych agend. Obzvlášť to platí pre politiky Slovenska presahujúce naše hranice. A takou je aj rozvojová pomoc. Tá sa okrem štandardov, indikátorov a ideových medzí vytváraných v rámci EÚ, musí prispôbovať aj tomu, ako vnímajú rozvoj už spomínané organizácie ako OECD DAC, OSN, či Svetová banka a Me-

dzinárdomny menový fond. Rozlúsknuť hľbu formulárov, monitoringu, reportovania a administrovania, ktoré od našich úradníkov požadujú medzinárodné organizácie, je skutočne náročné.

## Pravidiel je priveľa

Jednou z nedávne ukončených medzinárodných rozvojových agend boli Miléniové rozvojové ciele (MDGs). Pozostávali z ôsmich cieľov a pod nich spadajúcich indikátorov. Podľa týchto sa mal merať progres napríklad aj v oblastiach boja proti globálnej chudobe či hladu. Aj po mnohorakých vyhodnoteniach tejto agendy zostáva otázne, aký bol reálny efekt MDGs. Jaroslav Chlebo z MZVaEZ SR hovorí: "Faktom je, že MDGs v záverečnej fáze boli priamo zavalené rozličnými výkazmi a pod., čo nakoniec rezultovalo do toho, že boli, a aj to iba štatisticky, splnené iba na 50%." Je teda možné, že sme sa prehnanými byrokratickými nárokmi priamo obrali o možnosť riešiť globálny problém chudoby či hladu.

Od roku 2016 máme na stole novú medzinárodnú agendu - Ciele udržateľného rozvoja (SDGs). So svojimi 17 cieľmi je aj podľa Jaroslava Chleba ešte rozsiahlejšia, ako tá predošlá: "Po prijatí SDGs sa črtá podobná situácia, pretože v prvom kole bolo schválených 241 indikátorov, ktorými sa má sledovať plnenie cieľov SDGs, ale teraz každá medzinárodná organizácia má tendenciu rozpracovávať svoj súbor indikátorov, takže sa to pôvodné množstvo výrazne rozširuje a hrozí, že sa celý proces zacyklí." Je teda zjavné, že jedným z problémov rozvojovej a humanitárnej pomoci môže byť aj to, že sa cez cykly administratívy k reálnym činom a projektom dopracúva ťažko. Tento stav však akoby ani nebol v našich rukách. Hovoríme totiž o medzinárodných agendách a medzinárodných pravidlách. Tie dokážu malé štáty ako Slovensko meniť len zriedka.

## Aké sú možné riešenia?

Jedným z veľmi priamych riešení tejto situácie by mohlo byť jednoduché zmenšenie objemu administratívy, respektíve jej decentralizácia pri realizácii rozvojovej a humanitárnej pomoci.

Rozvoj sa však aj v dnešnej dobe vykresľuje ako (neo)liberálna pro-trhová agenda. Zbytočnú administratívu a byrokratické procesy vie vraj vyriešiť trh sám, pokiaľ ho štáty prestanú regulovať. Súkromný sektor je dnes v rozvojovej hre pravdepodobne silnejším hráčom, ako štáty. Aj preto medzi potenciálne alternatívy patrí pokračovanie liberalizácie trhu v prospech rozvojových investícií súkromného sektora.

Železné pravidlo liberalizmu však podľa profesora Davida Graebera hovorí:

*Dopad každej pro-trhovej reformy a každej vládnej iniciatívy, cielennej na zníženie byrokracie a podporu trhových procesov, v konečnom dôsledku zvýši počet pravidiel, množstvo administrovaných formulárov a počet byrokratov zamestnaných vo verejnej správe.*

## ...K rozvoju zdola

Po nežnej revolúcii v roku 1989 to mala občianska spoločnosť na Slovensku ťažké. Proces porevolučnej centralizácie politiky sa podľa Jamesa Krapfla udial v prevedení elít v hnutí Verejnosť proti násiliu bez konzultácie s regionálnymi požiadavkami. K moci sa následne dostal Vladimír Mečiar a z krajiny urobil "čiernu dieru" Európy. Medzinárodné spoločenstvo s demokratizačnou výpo-

mocou na seba nenechalo dlho čakať.

Oživenie liberálnej demokratickej základne v slovenskej politike od roku 1998 simultánne dopĺňalo postupné oživenie tzv. tretieho sektora. Mimovládne organizácie vznikali ako huby po daždi. Na grantoch medzinárodných organizácií či zahraničných nadácií vyrástla nová generácia demokratov, dozerajúcich na fungovanie našej demokracie. Medzi nimi sme boli aj my, rozvojové a humanitárne organizácie, ktoré začali stelesňovať potrebu pomôcť tým ľuďom vo svete, ktorí nemajú možnosť zdieľať tie slobody, možnosti a životnú úroveň, ktorým sa dostalo nám.

## Tretí sektor po vstupe Slovenska do EÚ

Prevažná časť stabilných organizácií, ktoré vznikli v po-mečiarovskom období, boli a stále sú tematické organizácie. To v princípe znamená, že ich aktivity nevyplývajú len z verejnej požiadavky, ale zo zjavne potrebnej expertízy nutnej pre fungovanie nášho typu demokratického zriadenia. V mimovládnych organizáciách sa sústreďujeme v skupinách expertov a expertiek na rôzne témy - od ľudských práv, ochranu životného prostredia, dobré vládnutie, boj proti korupcii až po rozvojovú a humanitárnu pomoc.

Rozmach mimovládneho sektora na Slovensku však mal jeden háčik. Po našom vstupe do EÚ sme sa stali ako-keby "hotovou" a "fungujúcou" demokraciou. To znamenalo aj postupný odliv demokratických dotácií zo zahraničia. Tie do istej miery nahradili možnosti financovania, ktoré ponúka Európska únia a zároveň sa kľúčovým stalo financovanie poskytované priamo štátnymi inštitúciami. Obmedzenosť zdrojov a administratívne nároky spolupráce so štátnymi donormi majú na príčine, že mimovládne organizácie sa niekedy horko ťažko dostávajú k realizácii aktivít s citelným dopadom. To platí pre rozvojové a humanitárne organizácie duplom, keďže ich aktivity sa vykonávajú často v zahraničí - ďaleko od ich kancelárií.

## Hory hlúpej administratívy

Administratívna práca, ktorú je potrebné robiť počas realizácie projektov má rôzne formy. Skladá sa zo spleti priebežných a záverečných správ, finančných správ, detailnej dokumentácie a dokladovania každej z projektových aktivít, dokumentácie a dokladovania zmien v projekte, či

zberom zmluvných dokladov. A to ešte nebola spomenutá administratíva potrebná pre získanie grantu. Ak toto všetko spočítame, výsledok je hrozivý. Pracovníci v mimovládnom rozvojovom sektore, sú skrz formu financovania nútení venovať administratívnej práci niekedy až 60 % svojho pracovného času. Zvyšných 40 % je potom smerovaných na samotné manažovanie projektu, ktoré častokrát pozostáva z toho, že dohliadajú a monitorujú prácu svojich partnerov v teréne, kde sa odohráva práca s reálnym hmotným dopadom. Ak sa človek rozhodne hľadať prívlastok tohto administratívneho cyklu, nezostáva mu nič iné, ako uznať, že je jednoducho hlúpy.

## Ako ďalej?

Jednou z odpovedí, ako sa presunúť od byrokraciou zaťažených donorov, je hľadanie nových zdrojov financovania, napríklad v súkromnom sektore alebo v kruhoch medzinárodných nadácií. Samozrejme, súčasný systém je v každom prípade možné zefektívniť. Je však pravdepodobné, že železné pravidlo liberalizmu zapríčiní, že každé ďalšie zefektívňovanie systému realizácie projektov ho byrokraticky zaťaží viac, ako bol pred tým.

Možnosťou teda zostáva začať uvažovať nad mimovládny sektorom, respektíve občianskou spoločnosťou inak. Napríklad aj spôsobom, že dokáže existovať bez financovania od formálnych štátnych či súkromných biznis aktérov. Jedným z funkčných modelov sa zdá byť komunitné organizovanie. A to či už v mestských susedstvách, alebo v rámci škôl či iných "centier" spoločenského života. Migrácia, s ktorou musíme do budúcnosti rátať, zapríčiní, že v takýchto komunitách budeme čím ďalej tým častejšie môcť stretávať a spolupracovať s ľuďmi, ktorí pochádzajú z tzv. rozvojových krajín. V takejto komunite je len otázkou času, kedy sa začne zaujímať o problémy svojich členov a ich pôvod. Otázkou času bude aj to, kedy sa komunita zorganizuje za účelom pomôcť jej členom pochádzajúcim z menej rozvinutých krajín. A to napríklad aj veľmi priamou a účelnou finančnou pomocou, v rámci ktorej môže byť potreba administratívy nahradená starými dobrými medziľudskými vzťahmi a dôverou.

# Európe ide o vlastné vrecká.

■ PETER IVANIČ

## Spolupráca Európy a Afriky z viacerých strán

Foto: Zouzou Wizman ↑  
Zdroj: Wikipedia

### Pohľad zo Severu

Tanzánia a Nigéria sa nedávno, na veľký údiv európskych vyjednáčov, odmietli pripojiť k viac než desaťročie pripravovaným dohodám o ekonomickom partnerstve (Economic Partnership Agreements, EPAs) medzi Európskou úniou a krajinami globálneho Juhu.

Tvrdia, že prístupím na ne by zamedzili svojmu ďalšiemu rozvoju. Európania celú situáciu vidia diametrálne odlišne a za dohodami vidia potenciál ekonomického rastu rozvojových krajín.

Ide o problematiku rámcovanú medzinárodnou obchodnou dohodou z beninského Cotonou platnou do roku 2020. Tú v roku 2000 uzavrela Európska únia so 79 krajinami takzvanej AKT skupiny - Afriky, Karibiku a Tichomoria. A naplniť sa mala okrem iného práve aj sériou nezávislých partnerských ekonomických dohôd - EPAs - medzi EÚ a vybranými regiónmi planéty (napr. západnou Afrikou, ktorá pozostáva zo 16 krajín a pod.).

Tieto niektorými africkými krajinami spochybňované dohody by mali z pohľadu Európy prispieť k liberalizácii svetového obchodu - v preklade odstráneniu bariér brániacich voľnému obchodu.

### Zníženie ciel = rast obchodu

Podstatou ekonomickej liberalizácie je v tomto prípade okresanie colných bariér medzi Európou a dotknutými krajinami až o 75 percent, resp. o 75 percent na strane krajín AKT, na nulu zo strany Európy. To znamená, že krajiny AKT získajú možnosť vyvážať svoj tovar či suroviny do Európy bez colných prekážok (tie najchudobnejšie môžu aj dnes v rámci iniciatívy EÚ Everything but Arms), Európania budú stále, aj po úplnom naplnení dohôd o 20 rokov od podpisu, platiť rozvojovým krajinám štvrtinu z toho, čo na clách zaplatia dnes.

Európa tvrdí, že sa vďaka tomu do krajín Afriky či Karibiku dostane viac investícií či technológií, čo prispeje k zvýšeniu kapacít a celkovej produktivity. Podľa Filipa Amata z delegácie EÚ vyjednávajúcej v západnej Afrike v magazíne The Vanguard, dohody ochránia všetky výrobky, ktoré produkuje napríklad Európe sa vzpierajúca Nigéria. Do dohody o znížení ciel totiž nie sú zahrnuté. Patria do nej naopak tie výrobky, stroje a ďalšie vstupy, ktoré sú potrebné pre priemysel.

Michel Arrion, ktorý pôsobí ako ambasádor Európskej únie v Nigérii a ekonomickom zoskupení krajín západnej Afriky ECOWAS, na stránkach nigérijského portálu The Nation, na obranu liberalizácie trhov afrických krajín tvrdil, že jej cieľom - a osobite cieľom dohôd s Európou - je posun krajín AKT od závislosti od vývozu surovín k produkcii s vyššou pridanou hodnotou a službami.

Dohody sú podľa neho vyjednané s ohľadom na tieto krajiny a to tak, aby redukovali riziká možných negatívnych dopadov na ich hospodárstva. Dôkazom, že cieľom liberalizácie pod taktovkou EÚ je ekonomický rozvoj a industrializácia dotknutých krajín, je podľa Arriona fakt, že dohody kladú viac podmienok pred EÚ než pred rozvojové krajiny, s ktorými dohody uzatvárame.

Ako sa to má prejavovať v praxi? EÚ by mala celkom odstrániť dovozný clá na dovoz akýchkoľvek tovarov z krajín AKT. Na oplátku by mali krajiny AKT znížiť clá o 75 percent v priebehu 20 rokov. Zároveň si môžu uchovať tarify až do výšky 35 percent na vybrané tovary dovážané z Európy - zvlášť tie, ktoré patria medzi takzvané citlivé. Ide napríklad o poľnohospodárske produkty, jedlo či nápoje.

Túto možnosť by mali mať krajiny na neobmedzene dlhú dobu.

Európa by však postupne mala mať možnosť bez obmedzení dovážať do týchto krajín takzvané kapitálové vstupy - stroje, náhradné diely, hnojivá či iné agrochemikálie. Teda produkty, ktoré nekonkurujú miestnym výrobcom a zároveň ich miestni pre hospodársky rozvoj potrebujú. Znížením či odstránením ciel sa zníži cena týchto vstupov. To by sa malo kladne prejavovať v účtovníctve tamajších firiem a tým zvýšiť ich konkurencieschopnosť v globálnej aréne.

Európski vyjednávači takisto tvrdia, že pre dotknuté krajiny je výhodné aj nastavenie účinnosti opatrení. Uvoľňovanie ciel totiž bude postupné. Stať by sa tak malo vo viacerých krokoch počas najbližších dvoch dekád od vstupu dohody do platnosti, pričom k najbližšiemu zníženiu by malo dôjsť až päť rokov od podpisu. Európa vníma toto časové obdobie ako dostačujúce.

A napokon, EÚ v rámci schémy počíta aj s napojením týchto dohôd na jej rozvojovú spoluprácu. Na rozvoj spojený s obchodom, priemyslom, energetikou či transportnou infraštruktúrou plánuje napríklad len pre krajiny ECOWAS poskytnúť 6,5 miliardy eur. Obdobné schémy pritom aplikuje aj pri ostatných regionálnych ekonomických partnerských dohodách.

### Južná perspektíva

Nigéria, ktorá je veľkým producentom ropy, či Tanzánia, ktorá patrí k ekonomickým premiantom afrického kontinentu, sa odmietli zapojiť do Európy presadzovanej liberalizačnej schémy a momentálne blokujú dve regionálne dohody EPA. Dohody by im podľa ich vlastných slov znemožnili industrializovať sa, a tak sa ďalej rozvíjať.

Ich postup ilustruje obavy krajín, ktoré sa Európa snaží primäť k prístupu na ďalšiu liberalizáciu ich trhov zaistenej dohodou z Cotonou a tzv. post-Cotonou procesom - teda dohodou, ktorá by po roku 2020 mala vystriedať tú aktuálnu. Podľa odborníka na medzinárodné obchodné dohody Clivea Georgea by ani úplná liberalizácia planetárneho biznisu v konečnom dôsledku nepriniesla väčšie než len zanedbateľné hospodárske plusy. A aj to s obrovskými vedľajšími stratami na strane tých najslabších, ktorí sprístupnením svojich trhov viac stratia, než získajú.

Pohľad do učebnice dejepisu naznačuje, že krajinám na prahu modernizácie sa vedie lepšie, ak otvárajú svoje ekonomiky svetu vlastným tempom. Inými slovami, ak sa otvárajú konkurencii dravých hráčov až vtedy, keď na to majú sily.

### Medzi rastom a rozvojom

Zatiaľ, čo európski vyjednávači sa na tému pozerajú cez podporu exportu a rastu v nanajvyšš dvadsať či dvadsaťpäť ročnej perspektíve, rozvojoví ekonómovia uvažujú v dekádach, hľadajúc spôsob ako transformovať agrárne ekonomiky na industrializované. Podobne ako v Južnej Kórei.

Príkladom sú práve Nigéria s Tanzániou. Obe len nedávno prijali vlastné ambiciózne plány industrializácie a ich predstavitelia argumentujú, že navrhované dohody podkopávajú ich budúce industrializačné snahy.

Zníženie dovozných ciel až o 75 percent hoci aj v priebehu 20 rokov by podľa vyjadrenia Asociácie nigérijských výrobcov v magazíne Vanguard prišlo prískoro. Prípadný tamajší priemysel by podľa nich už v zárodku zomlela konkurencia zo Severu. Dizajn dohody tak konzervuje status quo a obmedzuje možný rozvoj nových odvetví v budúcnosti.

Povedzme farmácie. Lieky sú dnes pre mnohých ľudí z rozvojových krajín s výrazne nižšou kúpyschopnosťou, než má bežný Slováč, drahé a clá ich ceny zvyšujú. No čo ak sa časom krajiny AKT rozhodnú vybudovať si vlastný farmaceutický priemysel, no dohody im zamedzia zaviesť ochranné opatrenia či priemyselné politiky, ktoré by mu pomohli v rozvoji?

Európa na túto kritiku reaguje len vlažne. Operuje pritom tvrdením, že dohody pomôžu krajinám vyvážať viac toho, čo vyvážajú už dnes - poľnohospodárskych produktov a nerastrných surovín. To však mnohé môžu aj dnes a pritom ich podiel na trhu EÚ kontinuálne klesá. Čo už EÚ prízvukuje menej, je fakt, že vďaka nižším clám toho viac dovezie aj Európa napríklad aj do Afriky.

Európa na jednej strane tvrdí, že vďaka tomu sa do krajín Afriky či Karibiku dostane viac investícií, čo prispeje k zvýšeniu kapacít a celkovej produktivity. Afričania však na oplátku argumentujú, že popri tom nielen zaplavíme ich trhy lacnejšími hotovými výrobkami, ale zároveň zahrdúsime aj zárodky vlastnej výroby a medzistátneho obchodu u nich doma.

Zjednodušene povedané, ak sa povedzme Ghana rozhodne vyrábať autá, no štát nebude môcť výrobcu podporiť a zároveň budeme z EÚ do Ghany dovážať autá bez cla, tak nové odvetvie v krajine prakticky nebude mať šancu vzniknúť. A vnútroafrický trh, ktorý sa dnes prudko rozvíja, sa môže prerhať, keďže sa objaví výrazne lacnejší dovoz napríklad aj od nás. Rozvoj výroby a vnútroafrickej spolupráce sa tým do budúcnosti skomplikuje.

Okrem širších ekonomických vzťahov má záležitosť aj ekologický a ľudskoprávny rozmer. Objavujú sa napríklad obavy zo zaberania pôdy bohatu dotovanými európskymi koncernmi na úkor tamajších obyvateľov.

## Liberalizácia po dávkach

(PRÍKLAD JUŽNEJ KÓREY)

Ako príklad prístupu postupne dávkovanej liberalizácie obchodu býva uvádzaná Južná Kórea. Tá dokázala vďaka cielavedomej industrializácii a priebežne dávkovanej liberalizácii obchodu v druhej polovici 20. storočia prakticky každých desať rokov pokročiť k produkcii s vyššou pridanou hodnotou. Poľnohospodárstvom počnúc, cez textil a obuv, neskôr ťažký a chemický priemysel, po elektroniku a hi-tech. A to všetko v priebehu 30 rokov.

V krajine dostávali jednotlivé odvetvia v akomsi hospodárskom inkubátore, chránené colnými bariérami a podporené na mieru šitými priemyselnými politikami, šancu naučiť sa dýchať.

O túto možnosť by krajiny, s ktorými by Európa uzavrela ekonomické partnerské dohody v aktuálnom znení, do budúcnosti prišli.

 MÁRIA SLIACKA


## Žijeme si najlepšie možné časy?

↑ Foto zdroj: archív Dobrej noviny

### Ako meriame kvalitu života?

Môžeme tvrdenie, že si žijeme v najlepšom možnom svete, považovať za pravdivé? Alebo ide len o tvrdenie založené na zlých číslach, respektíve, na mylných kultúrnych podmienených predstavách?

Ekonomovia často používajú na porovnanie kvality života v jednotlivých krajinách hodnotu HDP. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) vypracúva na základe ukazovateľa HDP zoznam krajín, ktoré majú nárok na prijímanie oficiálnej rozvojovej pomoci prichádzajúcej z rozvinutých krajín. Tento rebríček rozdeľuje krajiny na krajiny s vysokým, stredným a nízkym príjmom. Osobitnou kategóriou sú najmenej rozvinuté krajiny. Rebríček nezohľadňuje regionálne rozdiely v rámci týchto krajín.

Jednou z prioritných cieľových krajín oficiálne rozvojovej pomoci Slovenska je Keňa. V rebríčku OECD sa táto

krajina presunula zo skupiny najmenej rozvinutých do skupiny nízkopríjmových krajín, aj v dôsledku nárastu HDP. Keňa v súčasnosti sužujú dlhotrvajúce suchá. Viac ako 2,6 milióna ľudí postihnutých suchom v Keni je odkázaných na humanitárnu pomoc. Tá narastla do výšky 165 miliónov dolárov. Zároveň v krajine klesá produkcia v poľnohospodárstve, rastú ceny potravín, čo má za následok hlad tamojších obyvateľov. Vysychajú studne a od hladu vymiera aj dobytok, ktorý je často jediným zdrojom obživy pre kmene v najchudobnejších oblastiach Kene. Do Kene pri tom priebežne prichádza množstvo utečencov z okolitých krajín. Táto východoafrická krajina je v ich očiach vnímaná ako vyspelý štát.

A tu sa dostávame k problému toho, ako meriame kvalitu života. Ako je možné, že krajina, ktorá je regionálne vnímaná za vyspelú a ktorú OECD považuje za krajinu na vzostupe, má problém riešiť krízové dôsledky sucha na svojom území?

### Centralizácia najlepšieho života v rukách mocných

Často sa predpokladá, že zvyšovanie hospodárskeho rastu, meraného podľa výšky HDP, prináša výhody a lepšiu kvalitu života pre všetkých. Ako uvádza konfederácia rozvojových a humanitárnych organizácií CONCORD vo svojej správe o udržateľnosti, na tomto predpoklade sú postavené naše hospodárske a sociálne modely. Tieto modely umožnili koncentráciu moci a bohatstva v rukách čoraz menšieho počtu jednotlivcov a prehľadli nerovnosť príjmov medzi krajinami, aj v rámci nich.

Čoraz viac sa ukazuje, že nekonečný ekonomický rast nie je udržateľný, respektíve, je na planéte s obmedzenými zdrojmi nemožný. Politici a korporácie sa ho ale snažia neustále zvyšovať, alebo aspoň udržiavať. Základná funkcia ekonomiky, ako sociálnej inštitúcie slúžiacej ľuďom a planéte, bola historicky stratená v snahe o efektívnosť a maximalizáciu ziskov.

Ak chceme začať naplňovať Ciele udržateľného rozvoja a ich hlavný záväzok „nevynchať nikoho“, musíme začať robiť rozhodnutia a politiky, postavené na základoch inkluzívneho a trvalo udržateľného rozvoja v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej oblasti.

Takéto politiky by mali byť postavené na kombinácii kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľoch kvality života, či blaha spoločnosti, ako sú prístup k primeraným potravinám, bývanie, kvalitné základné služby, očakávaná životnosť v zdraví, stabilný príjem, práca, dobrá rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, dobré vzťahy v komunite, fyzická bezpečnosť a zdravé životné prostredie. HDP stúpa každou jednou neviditeľnou bankovou transakciou. Udržateľná ekonomika komunitného, susedského či rodinného zdieľania ho však poväčšine nezvyšuje. HDP taktiež stúpa pri rozpade rodín a rozvodoch, kedy deti potrebujú popôrodnú starostlivosť. Keď sa rodičia úspešne starajú o svoje deti, jeho rast sa meria veľmi ťažko. Ľudia, ktorí aktívne používajú svoje kreditky, nakupujú podľa módy spôsobujú, že rast HDP vyzerá dobre. Ľudia, ktorí šetria a žijú rozumne, nie.

Podľa Olivera Burkemana, autora článku *Je dnes svet lepší ako kedykoľvek predtým* publikovanom na The Guardian, ekonomicky najproduktívnejší sú pacienti s rakovinou uprostred rozvodu. Zdraví ľudia v šťastných manželstvách sú naopak ekonomicky neviditeľní a o to viac, ak si doma pečú, chodia do práce, pestujú zeleninu v domácej záhrade a nefajčia.

HDP, zdá sa, meria skrátka všetko, s výnimkou toho, čo robí život užitočným. V každom prípade však podľa jeho štatistík, žijeme v najlepších možných časoch.

### Tolko vojen a tolko potrieb v najlepších možných časoch?

Podľa jednej z webových stránok, ktoré monitorujú vojnové konflikty vo svete, dnes prebiehajú vojenské intervencie v 67 krajinách, do ktorých je zapojených 763 rôznych militantných a teroristických skupín. Najviac ich je v Afrike, potom v Ázii, ale hneď tretia je Európa. Podľa prehľadu humanitárnych potrieb na rok 2017, ktorý každoročne vydáva Úrad OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí (UN OCHA), je vo svete

128,6 miliónov ľudí v 33 krajinách odkázaných na humanitárnu pomoc. Ak by sme chceli pomôcť iba najzraniteľnejším, ide o 98,2 miliónov ľudí, ktorí nemajú adekvátny prístup k základným potrebám ako je jedlo, voda, bývanie, či zdravotná starostlivosť. Len na rok 2017 potrebujeme na naplnenie týchto potrieb 22,2 miliárd amerických dolárov.

V roku 2016 bola výška humanitárnych potrieb približne rovnaká, pričom poskytovatelia pomoci dokázali zabezpečiť asi polovicu. Potreby vo výške viac ako 10 miliárd dolárov sme zabezpečiť už nedokázali.

Podľa UN OCHA sú najväčšie potreby v krajinách, v ktorých prebiehajú vojnové konflikty. Paradoxom však je, že v rozvinutých krajinách globálneho Severu nevieme nájsť financie na pokrytie potrieb v týchto krajinách, no vieme ich nájsť na financovanie vojnových operácií a armády. Podľa webového portálu *Wars in the world* má najväčší rozpočet na armádu USA, Rusko, Čína, India, Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko, Turecko, Južná Kórea a Japonsko. Na väčšine územia týchto krajín ale vojnový konflikt neprebíha.

### Pomoc pre čísla alebo ľudské bytosti?

Rozvojová pomoc sa realizuje v drvivej väčšine prípadov cez projekty. The Guardian nedávno publikoval článok o tom, ako písanie projektov a používaním technického, projektového jazyka pri poskytovaní pomoci zabúdame na to, že tí, ktorým pomáhame, sú ľudia.

Tešíme sa z naplňovania ukazovateľov našej projektovanej pomoci. Chválime sa, keď tisíce ľudí zdvihneme životné minimum z jedného dolára denne na dva. Tešíme sa, ak namiesto uhlia rozdáme počas zimy pár ton ekologickejšej tepelnej varianty - lebo nielenže ľudia nezmrzli, ale prispeli sme aj ku kvalite životného prostredia.

V dobe internetu sú naše predpovede závislé od čísel a štatistík, na základe ktorých robíme svoje predpoklady, plány a rozhodnutia. Nie z problémov skutočných ľudí, ale z čísel a štatistík robíme závery a predpoklady aj pri rozvojovej pomoci.

Táto pomoc často mešká, lebo trávime viac času prípravou a spisovaním čísel do správneho formulára ako pomá-

haním. Nie je raritou, ak oblečenie pre utečencov na zimu dorazí do utečeneckého tábora vo februári. Veď to je ešte stále zima a my vieme napísať krásnu vyhodnocovaciu správu, ako sme 2 000 ľudí uchránili od zimy, aj keď to tak nebolo úplne presne.

Nie, že by sme nechceli pomoc doručiť už v decembri, ale najskôr musíme napísať projekt. Následne donor skontroluje formálne chyby projektu, stretne sa komisia múdrych ľudí, ktorí posúdia z kancelárie, či je pomoc adekvátna k tomu, čo si politicky zadefinovali ako priority. Nasleduje vyhlásiť tender na dodávateľa oblečenia, či ďalších produktov - ideálne domáceho podnikateľa. Keď už konečne bundy sú, v tabuľke rozdelíme ľudí do skupín na zraniteľných a viac zraniteľných. Z nich vyberieme potrebný počet ľudí, ktorým pomôžeme. Dáme pozor, aby sme neporušili nejaké ľudské právo pri distribúcii materiálu a tiež zabezpečíme, aby sa každý, kto zimnú bundu dostane, aj podpísal do prezenčky. Samozrejme, nesmieme zabudnúť na fotku usmievajúceho sa človeka v novej bunde, na ktorej sa krásne vyníma logo donora, aby sme nedostali pokutu, že sme nesplnili podmienky zmluvy. Na fotke máme muža aj ženu, aby sme boli rodovo spravodliví. A keď sú všetky bundy rozdane, strávime niekoľko dní tým, že píšeme, kto, akého pohlavia, z akej oblasti bundu dostal, aby pomoc bola dôveryhodná a transparentná.

Práve takéto procesy robia rozvojovú a humanitárnu pomoc transparentnejšou. Nie však dostatočne rýchlo. Prečo? Lebo rozhodnutia urobíme na základe čísel a štatistiky, nie na základe skutočného pohľadu na človeka, ktorého vidíme ako trpiť.

**NAJLEPŠIE ČASY SI TEDA MOŽNO ŽIJEME. JE TO VŠAK HLAVNE PRETO, LEBO K TOMU, ABY SME VIDELI, V AKOM ZLOM STAVE JE NAŠA PLANÉTA A MILIÓNY JEJ OBYVATEĽOV, SA UŽ Z NAŠEJ PREBYROKRATIZOVANEJ KULTÚRNEJ BUBLINY NEVIEME DOSTAŤ.**

■ TOMÁŠ HORVÁTH

# Biznis ako líder svetového rozvoja chudobným krajinám nepomáha

Foto zdroj: ↑  
Pixabay

## Ambiciózne ciele

Medzinárodné spoločenstvo si prednedávnom vytýčilo mimoriadne ambiciózne ciele, ktoré nazvalo Cieľmi udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals - SDGs). Tie majú priniesť rozvoj celosvetovej spoločnosti vo všetkých dôležitých oblastiach. Ciele by mali byť napĺňané koherentne, teda pri napĺňaní jedného by sme nemali potláčať iný. Obrovskou otázkou však zostáva ich financovanie.

Podľa zistení samotnej OSN, ktorá SDGs zastrešuje, na naplnenie týchto cieľov je nevyhnutne potrebné zapojenie súkromného sektora, nakoľko na dofinancovanie SDGs chýba 3,3 až 4,5 bilióna dolárov ročne. Súčasných 1,4 bilióna dolárov pripravených na intervencie rôzneho typu je z tohto pohľadu veľmi skromný príspevok. Generálny tajomník Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) Angel Gurría uviedol, že účasť súkromného sektora je nutná. Vlády pritom musia posilniť daňové a regulačné systémy na podporu investícií.

Ak teda chceme dosiahnuť vytýčené ciele vo svete, budeme k tomu potrebovať silné zapojenie biznis sektora. Je to práve on, ktorý dáva denne miliónom ľudí príležitosť pokryť svoje základné potreby, no i omnoho viac. S príchodom SDGs dostáva tento sektor príležitosť byť lídrom i záchrancom týchto cieľov, ktoré bez neho nedokážu

smerovať k úspešnému naplneniu, či realistickým pohľadom, aspoň k vyšším percentám naplnenia. Pokiaľ nechceme úspech týchto cieľov dosiahnuť zmenou metodológie či štandardov, potrebujeme širšie koalície, partnerstvá a synergiu sektorov, organizácií, kategoricky rozdielnych typov aktérov, ktorí nemôžu pozeráť iba na momentálne finančné toky, ale na multiplikačný efekt a prínosy do budúcnosti. Utópia? Mnoho konzorcií a partnerstiev vo svete dokazuje, že to možné je. Kombinovať udržateľný biznis s cieľmi prínosnými nielen pre akcionárov, môže byť nový vektor do plachiet na rozbúrenom obchodnom mori.

## Biznis v úlohe rozvoja podporuje aj EÚ

Dôležitosť situácie si uvedomuje aj EÚ. Tá na získanie dodatočných verejných a súkromných zdrojov na podporu hospodárskeho rastu, ako základu pre znižovanie chudoby, využíva aj takzvaný "blending" (zmiešavanie). Zásada tohoto mechanizmu spočíva v kombinácii grantov EÚ s pôžičkami, alebo vlastným kapitálom od verejných a súkromných investorov. Následne sa zameriava napríklad na zmierňovanie rizík spojených s investovaním na nových trhoch, ktorými sú aj trhy v rozvojových krajinách. Súkromný sektor tak môže

vojst' aj na trh, ktorý bol predtým z hľadiska rizika málo dostupný.

Koncom júla 2017 sa EÚ dohodla aj na investičnom pláne, ktorý je súčasťou Externého investičného plánu Európskej komisie. Ten má priniesť súkromné investície v hodnote 44 miliárd EUR do nestabilných štátov. A to kombináciou grantov, pôžičiek a finančných záruk vo výške 3,3 miliardy EUR. Tento nástroj plánuje EÚ využívať na podporu zamestnanosti, ekonomický rast v rozvojových krajinách, a tým prispieť aj k stabilite týchto krajín. V konečnom dôsledku mieni EÚ týmto nástrojom riešiť hlavné príčiny migrácie.

## Vplyv medzinárodných iniciatív

Príležitostí pre biznis v oblasti rozvoja, aj v menej rozvinutých krajinách, je teda čím ďalej tým viac. Má o to však tento sektor záujem? Z pohľadu mnohých globálnych iniciatív áno. Súkromný sektor sa už dlho angažuje v iniciatívach, ktoré v konečnom dôsledku naplňajú víziu SDGs a tým pomáha znižovať chudobu či zmierňuje dopady klimatickej zmeny. Príkladom osobitej iniciatívy súkromného sektora v oblasti udržateľného rozvoja, môže byť iniciatíva RE100. Tá je spoločnou globálnou snahou rôznych významných podnikov, ako Apple, IKEA, eBay, Google, BMW group a ďalších. Tie sa zaviazali k využívaniu 100 % obno-

viteľnej elektrickej energie a pracujú na masívnom zvýšení dopytu po energii z obnoviteľných zdrojov. Nakoľko súkromný sektor spotrebuje približne polovicu svetovej spotreby elektrickej energie ročne, je takáto iniciatíva skutočne významným krokom k udržateľnej budúcnosti.

Úspešní globálni "biznismeni" podnikajú aj ďalšie kroky smerujúce k pomoci v rôznych oblastiach. Len do iniciatívy "The Giving Pledge", ktorú založili manželia Gatesovci s Warrenom Buffettom, sa zapojilo už približne 170 miliárdárov vrátane Marka Zuckerberga či Elona Muska. Cieľom iniciatívy najbohatších ľudí sveta je venovať väčšinu svojho bohatstva na filantropiu. Priestor pre aktívnu účasť biznis sektora v oblasti globálneho rozvoja je však aj pre menšie lokálne firmy. Samotné SDGs síce nemajú dostatok finančného krytia, no pre súčasných i nových hráčov otvárajú možnosti s odhadovanou trhovou príležitosťou vo výške 12 biliónov dolárov. Takéto možnosti môžu okrem udržateľnosti priniesť pracovné príležitosti i do menej rozvinutých oblastí sveta.

## Omnoho viac na zbrane ako na pomoc chudobným

Podľa OECD DAC dosiahla rozvojová spolupráca v roku 2016 celosvetovo sumu 142,6 miliárd dolárov. Svetové výdavky na zbrojenie dosiahli podľa Štokholmského medzinárodného inštitútu pre výskum mieru (SIPRI) až 1,69 trilióna dolárov, teda takmer 12 krát viac. Pre porovnanie, Spojené štáty americké poskytli v roku 2016 na rozvojovú spoluprácu 33 miliárd amerických dolárov, zatiaľ čo na zbrojenie 611 miliárd dolárov, kde si držia prvú priečku. Francúzsko sa za rok 2016 objavilo v zbrojení na šiestej priečke, kde investovalo 55,7 miliárd dolárov. Na oficiálnu rozvojovú spoluprácu dali Francúzi 9,5 miliardy dolárov.

Pri týchto štatistikách je ťažké tvrdiť, že štátom ide skutočne o svetový rozvoj a je prijateľnejšie uznať, že sledujú v omnoho väčšej miere svoje mocenské záujmy. Tie v určitých prípadoch vyúsťia do diplomatických sankcií, ekonomického embarga, v krajnom prípade do vojenskej intervencie. Následkom sú humanitárne krízy a milióny ľudí odkázaných na pomoc.

Zbrojársky biznis hrá mimoriadne dôležitú úlohu v osudoch chudobných, ako aj tých, ktorí sa kvôli nemu dostanú do núdze. Tak, ako každý biznis, aj ten zbrojársky potrebuje odbyť, aktívne využívanie vyprodukovaného, či zakúpeného arzenálu. Ak na najnovšie vojenské výdobytky chudobné krajiny nemajú dostatok zdrojov, často dostanú finančnú injekciu od svetových supervelmocí, len aby biznis so zbraňami neupadal.

## Biznis obohacuje iba malé skupiny vyvolených

Silnými biznismi sú aj zdravotníctvo, ťažba minerálov či biznis s ropou a plynom. Náleziská vzácnych surovín pritom paradoxne nemusia pre krajinu znamenať rozvoj celej spoločnosti. Väčšina známych príkladov poukazuje skôr na obohatenie malej skupiny jednotlivcov, s ktorými uzavreli zmluvy západné spoločnosti. Nedostatočnú transparentnosť, ktorá pri takejto forme obchodu otvára dvere korupcii, kritizuje aj Transparency International, nakoľko sú finančné toky ropných a ťažobných spoločností častokrát veľmi nejasné.

Finančný sektor je samostatnou oblasťou, ktorá masívne ovplyvňuje všetky aspekty celosvetového diania. Monetárne politiky, korigované podľa požiadaviek silnejších hráčov skrze inštitúcie, akou je Svetová banka či Medzinárodný menový fond (MMF), sú dôležitými ťahmi na svetovej šachovnici. V nedávnej minulosti sme to mohli sledovať na podpore topiaceho sa Grécka práve MMF, kedy tiekli peniaze z chudobných krajín do relatívne bohatej krajiny. Samostatným problémom je obchodovanie na trhoch ovládaných finančnými magnátmi a skupinami, ktoré majú moc ovplyvňovať dianie v krajinách, v ktorých sa následne nerovnosti iba prehľbujú.

## Nekalé praktiky biznisu prehľbujú hlad a chudobu

Podľa Medzinárodnej federácie pre ľudské práva (FIDH) dochádza naďalej k porušovaniu ľudských práv. A to či už cez dodávateľské reťazce, mimosúdne zabíjanie, detskú prácu či znečisťovanie životného prostredia. Oxfam International poukazuje, že zo strany

biznisu dochádza k poškodzovaniu aj formou moderného otroctva. To funguje v globálnych dodávateľských reťazcoch. Podľa odhadov v nich pracuje 21 miliónov ľudí a každoročne vytvárajú zisk vo výške 150 miliárd dolárov.

Ničivé praktiky západných spoločností ovplyvňujú samotnú nutričnú výživu lokálnych obyvateľov. Následkom sú napríklad útoky somálskych pirátov na lode plaviace okolo Somálskeho polostrova, ktoré boli po krátkej prestávke opäť zaznamenané v prvej polovici roku 2017. Pirátstvo sa stalo pre viacerých lokálnych rybárov východiskom nespravodlivej situácie, ktorá je následkom nelegálneho biznisu. Ten v oblasti somálskych brehov prevádzkujú západné rybárske spoločnosti. V Európe si tak často kupujeme ryby, ktoré boli ulovené načierno. Najhoršia je na tom skutočnosť, že masívnym lovom sú ničené celé ekosystémy a ľudia z rozvojových krajín ako Somálsko nemajú k hrstke ryže už častokrát ani kúsok výživnej ryby.

## Zisk v centre pozornosti

Podnikanie, ako ho definuje aj obchodný zákonník Slovenskej republiky, je vykonávanie činnosti za účelom dosiahnutia zisku. Biznis sektor teda môže hľadať aj ekologické a sociálne aspekty svojej činnosti, no už z definície je na samom vrchole pyramídy jasne definovaný cieľ - zisk. Napriek tomu, že existujú schémy, ktoré aj na Slovensku podporujú sociálne podnikanie, ktoré vo svojej podstate nehľadá čisto finančné uspokojenie, nie je naďalej vyriešené, ako zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť a konkurencieschopnosť týchto podnikov. Stretávajú sa totiž s vyššími vstupnými nákladmi, pričom ich produkty a služby musia konkurovať reálnym trhovým cenám. Tieto ceny sú nadnárodnými spoločnosťami stláčané na extrémne minimum. Tieto si dokážu udržiavať často masívnym objemom produkcie a výhodnými dlhodobými zmluvami s dodávateľmi. V mnohých prípadoch aj nekalými praktikami a nedodržiavaním ľudských práv.

# Platforma mimovládnych rozvojových organizácií

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO) združuje 27 organizácií (21 riadnych členov a 6 pozorovateľov), ktoré pôsobia najmä v oblasti zahraničnej rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci a globálneho vzdelávania na Slovensku. Zastupuje ich pri rokovaní so štátnymi inštitúciami a podporuje šírenie informácií o rozvojovej spolupráci a globálnych súvislostiach na verejnosti.

## Riadni členovia:

- **ADRA – Adventistická agentúra pre pomoc a rozvoj**  
web: [www.adra.sk](http://www.adra.sk)
- **C.A.R.D.O.**  
web: [www.cardo-eu.net](http://www.cardo-eu.net)
- **Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica**  
web: [www.zivica.sk](http://www.zivica.sk)
- **Centrum pre európsku politiku**  
web: [www.cep.sk](http://www.cep.sk)
- **Človek v ohrození**  
web: [www.clovekvohrozeni.sk](http://www.clovekvohrozeni.sk)
- **eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí**  
web: [www.erko.sk](http://www.erko.sk)

- **Evanjelická diakonia ECAV na Slovensku**  
web: [www.diakonia.sk](http://www.diakonia.sk)
- **GLEN Slovakia**  
web: [www.glen-slovakia.org](http://www.glen-slovakia.org)
- **Magna Deti v núdzi**  
web: [www.magna.sk](http://www.magna.sk)
- **Nadácia Habitat for Humanity International**  
web: [www.habitat-europe.org](http://www.habitat-europe.org)
- **Nadácia Integra**  
web: [www.integra.sk](http://www.integra.sk)
- **Nadácia Pontis**  
web: [www.nadaciapontis.sk](http://www.nadaciapontis.sk)
- **NISPAcee**  
web: [www.nispa.org](http://www.nispa.org)
- **PDCS**  
web: [www.pdcs.sk](http://www.pdcs.sk)

- **SAVIO**  
web: [www.savio.sk](http://www.savio.sk)
- **Slovenská humanitná rada**  
web: [www.shr.sk](http://www.shr.sk)
- **Slovenská katolícka charita**  
web: [www.charita.sk](http://www.charita.sk)
- **Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj**  
web: [www.sccd-sk.org](http://www.sccd-sk.org)
- **Slovenský Červený kríž**  
web: [www.redcross.sk](http://www.redcross.sk)
- **Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku**  
web: [www.sfpa.sk](http://www.sfpa.sk)
- **Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety**  
web: [www.vssvalzbety.sk](http://www.vssvalzbety.sk)

## Pozorovatelia:

- **Academia Istropolitana Nova**  
web: [www.ainova.sk](http://www.ainova.sk)
- **AIESEC Slovensko**  
web: [www.aiesec.sk](http://www.aiesec.sk)
- **Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK**  
web: [www.fses.uniba.sk/](http://www.fses.uniba.sk/)
- **Karpatská nadácia**  
web: [www.karpatskanadacia.sk](http://www.karpatskanadacia.sk)
- **Nadácia Milana Šimečku**  
web: [www.nadaciamilanashimecku.sk](http://www.nadaciamilanashimecku.sk)
- **Slovenský výbor pre UNICEF**  
web: [www.unicef.sk](http://www.unicef.sk)



Osoby alebo organizácie, ktoré majú záujem o témy zahraničnej rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, zároveň však nespĺňajú kritériá členstva v Platforme MVRO, sa môžu stať členmi Klubu priateľov Platformy MVRPO. Prihlásiť sa dá prostredníctvom formulára, ktorý je uverejnený v sekcii Klub priateľov:

[www.mvro.sk/sk/zapojte-sa/klub-priatelov](http://www.mvro.sk/sk/zapojte-sa/klub-priatelov)



To, čo si vyberieme dnes, žijeme zajtra

Svet sa mení a je k nám oveľa bližšie ako kedysi. To, ako vyzerá, je výsledkom aj našich každodenných rozhodnutí. Žiadne veľké problémy totiž nevznikajú odrazu. Niekedy stačí jedna malá vec, jedno správne rozhodnutie. My sme si vybrali žiť zodpovedne a začať od seba. Vyber si aj ty. Viac informácií o kampani VYBER SI nájdeš na

[www.mamnavyber.sk](http://www.mamnavyber.sk)



Platforma mimovládnych  
rozvojových organizácií  
Slovak NGO Platform

Vydala: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií

Miletičova 7, 821 08 Bratislava, +421 2 20 44 52 55,  
info@mvro.sk, www.mvro.sk

Bulletin bol vydaný v rámci projektu „Európsky rok  
rozvoja 2015: Médiá pre rozvoj“, ktorý je financovaný zo zdrojov  
Európskej komisie a SlovakAid.

Za obsah nesie zodpovednosť Platforma MVRO,  
vyjadrené názory nemožno interpretovať ako stanovisko donorov.



Redaktori: Tomáš Horváth a Jakub Žaludko  
Na príprave spolupracovali: Jana Fedáková, Tomáš Horváth, Peter Ivanič,  
Dagmar Mekiňová, Viktória Pokorná, Mária Sliacka, Karolína Zubriczká, Jakub Žaludko  
Grafika a dizajn: Katarína Cermanová / Tlač: Daniel Kolek KOLDO  
Platforma MVRO podpísala Kódex používania obrazových materiálov  
a podávania správ ([www.mvro.sk/sk/kodexy/kodex](http://www.mvro.sk/sk/kodexy/kodex)).  
Svoje komentáre a výhrady môžete poslať na: [kodex@mvro.sk](mailto:kodex@mvro.sk).

Media4Development